

Näkökulmia luvun 4 tehtäviin ja kuviin

Kuvatehtävä: Eetu Iston maalaus *Hyökkäys* (1899). Tulkitse maalauksen sanomaa ja symboliikkaa.

- Maalaus on tehty vastalauseena venäläistämistoimille ja etenkin helmikuun manifestille, sillä se on maalattu vuonna 1899.
- Manifesti vei Suomelta lainsäädäntövaltaa. Venäjän harjoittamaa ”sortoa” symboloi Venäjän kaksipäinen kotka, joka repii lakikirjaa Suomi-neidon käsistä.
- Maalaus edustaa perustuslaillisuutta. Suomen lakikirja kuvaa Suomen perustuslaillisia oikeuksia.
- Myrskyinen meri ja tumma salamoiva taivas symboloivat vaarallisia poliittisia oloja. Selkeä ja valoisa taivaanranta näkyy kaukana taustalla; se voi viitata parempaan menneeseen tai tulevaan.
- Suomi-neidon vaatetus valkeine pukuineen ja sandaaleineen viittaa antiikkiin.
- Suomi-neito hameineen on tulkittu Suomen kartaksi. Puvun valkoisen värin on katsottu symboloivan viattomuutta.
- Sinivalkoiset sävyt on virheellisesti tulkittu Suomen lipun väreiksi, sillä Suomen lippua ei ollut vielä olemassa vuonna 1899.
- Teoksen sanoma sisältyy pääosin sen symboliikkaan: Maalaus kuvaa Venäjän hyökkääjänä ja Suomen uhrina. Suomi on viaton uhri, joka pitää kiinni oikeuksistaan.
- Teos voidaan tulkita suomalaisten tinkimättömyyden osoitukseksi, sillä neito seisoo tukevasti suomalaisella peruskalliolla.

Kuvatehtävä: Selvitä, mikä tämän postikortin sanoma on ja mihin poliittisiin tapahtumiin kortissa viitataan. Postikortissa näkyvät päivämäärät ovat hyviä vihjeitä.

- Postikortissa viitataan venäläistämiskauteen ja sen vastustamiseen.
- Alareunan päivämäärä (1.11.05) viittaa punaiseen julistukseen.
- Lipussa oleva päivämäärä (4.11.05) viittaa marraskuun manifestiin, joka keskeytti venäläistämistoimet.
- Kuvassa korostuu suurlakon vaikutus venäläistämistoimien keskeyttämiseen.
- Postikortissa Eugen Schaman kuvataan sankarina, sillä hänet on nostettu kuvassa ylimmäksi. Kortti luo yhteyden Bobrikovin murhan (1904), suurlakon, punaisen julistuksen ja venäläistämistoimien keskeyttämisen välille.
- Taustalla on kansaa, joka hurraa Schamanille. Kansa koostuu rahvaasta ja ylimystöstä.
- Alla oleva teksti ”Kansan tahto on Korkein Laki” antaa ymmärtää, että Schaman toteutti koko kansan tahtoa, joka on tavallisten lakien yläpuolella.
- Taustalla on suuri aurinko, joka symboloi valoisaa tulevaisuutta.
- Kuvan keskushahmo muistuttaa Pallas Athenea, sotataidon jumalatarta, joka antiikin myyteissä suojelee Odysseusta ja muita kreikkalaisten sankareita.
- Hahmon voi tulkita esittävän myös Suomi-neitoa. Se näyttää osoittavan sormellaan kohti leijonavaakunaa.
- Postikortin kuvan tekijä siis yhdistää Bobrikovin murhan Suomen aseman paranemiseen.

Kuvatehtävä: Akseli Gallen-Kallelan Aino-triptyyppi (1891). Mitä kansallisromantiikan piirteitä löydät maalauksesta?

- Aihe itsessään on kansallisromanttinen *Kalevalan* taru.
- Ainon kohtalo on romanttisen dramaattinen.
- Triptyykissä on kansallismaisema: järvi, koivuja ja muuta metsää.
- Ainossa on paljon kansallisromanttisia viittauksia: kansallispuku, tuohivirsut, vihta ja rannekoru.
- Aino on kuvattu nuorena, elinvoimaisena ja vaaleana pohjoismaan naisena. Symboloiko hän Suomi-neitoa?

1. Vastaa kysymyksiin Suomen autonomiasta.

a) Mistä eri syistä venäläiset halusivat rajoittaa Suomen autonomiaa?

- Venäjän kansainvälinen asema heikkeni. Venäläiset pelkäsivät Pietarin turvallisuuden puolesta, koska Eurooppaan oli syntynyt uusi suurvalta Saksa.
- Venäjällä levisi myös nationalismi.
- Venäläistämisen saattoi johtua myös siitä, että vasta nyt Venäjän hallinto oli esimerkiksi koulutetun virkamiehistön myötä kehittynyt sellaiseksi, että Venäjä pystyi alistamaan ja liittämään Suomen hallinnollisesti kiinteämmin maahansa.
- Suomen erillisyyttä Venäjältä alkoi näkyä selkeämmin, kun Suomi kehittyi 1800-luvun jälkipuoliskolla sekä taloudellisesti että yhteiskunnallisesti.

b) Miten autonomiaa käytännössä rajoitettiin?

- Postimanifesti vuonna 1890: Suomen oma postilaitos käytännössä lakkautettiin.
- Suomen kenraalikuvernööriksi nimettiin vuonna 1898 Nikolai Bobrikov, joka aloitti venäläistämisohjelman. Bobrikov sai lähes diktaattorin valtuudet vuonna 1903. Oikeuksiin kuuluivat mm. virkamiesten erottaminen, karkotuksista päättäminen ja lehtien lakkauttaminen.
- Helmikuun manifesti vuonna 1899: Sisälsi mm. määräyksen yleisvaltakunnallisesta lainsäädännöstä ja puuttui koulujen oppisisältöihin.
- Kieliasetus vuonna 1900: Venäjältä tuli ylimpien virastojen kieli.
- Asevelvollisuuslaki: Suomen sotaväki yhdistettiin Venäjän armeijaan.

2. Selvitä seuraavien käsitteiden ero: myöntyväiset, perustuslailliset ja aktivistit.

- Kaikki ryhmät suhtautuivat venäläistämiseen kielteisesti, mutta vastustamisen muodot erosivat.
- Myöntyväiset olivat valmiita antamaan periksi venäläisten vaatimuksille, ettei koko autonomiaa menetettäisi.
- Perustuslailliset vetosivat Suomen lakiin ja katsoivat venäläistoimien loukkaavan Suomen perustuslaillisia oikeuksia. He mieluummin erosivat viroista kuin noudattivat määräyksiä.
- Aktivistit olivat tarvittaessa valmiita aseellisiin toimiin venäläisiä vastaan.

3. Miten suomalaiset vastustivat venäläistämistoimia?

- Suomalaiset vastustivat venäläistoimia passiivisesti ja aktiivisesti.
- Passiivista vastarintaa olivat esimerkiksi erilaiset lakot, kieltäytyminen kutsunnoista, venäläisten viranomaisten määräysten noudattamatta jättäminen, lehtikirjoittelu, kielteinen suhtautuminen venäläisiin eri tilanteissa ja mielenosoitukset.

- Aktiivinen vastustaminen oli lähinnä valmistautumista aseelliseen toimintaan (esimerkiksi hankkimalla aseita) sekä väkivallanteot venäläisiä ja heidän myötäilijöitään vastaan.
- Venäläisiä vastustettiin paljon taiteen avulla, esimerkiksi maalauksilla ja musiikilla.

4. Perustele väite: Sortokausi-käsite on esimerkki historiapolitiikasta.

- Sortokausi on kansallismielinen nimitys venäläistämistoimille.
- Suomalaisten näkökulmasta kyse oli sorrosta, koska suomalaiset olivat tottuneet autonomisiin oikeuksiinsa. Heidän mielestään venäläiset kavensivat heidän laillisia oikeuksiaan.
- Suomalaiset vetosivat Porvoon maapäivien/valtiopäivien 1809 tapahtumiin ja hallitsijan lupauksiin. Tämä aikalaisten näkemys oli myös voimakkaan kansallismielinen.
- Sortokausi-termi jäi elämään, kun Suomi itsenäistyi ja maan henkinen ilmapiiri oli voimakkaan kansallismielinen. Myös oppikirjat ja populaarikulttuuri, kuten elokuvat, toistivat sortokausi-käsitettä.
- Suomessa käytettiin myös muita negatiivissävytteisiä nimityksiä samasta aikakaudesta, kuten routa- ja hallavuosia.
- Venäjän näkökulmasta kyse oli yhtenäistämispolitiikasta, jonka avulla Venäjästä ja Suomesta pyrittiin tekemään yhtenäinen valtio.
- Venäläistämisen käsite ei ota kantaa tapahtuneeseen vaan kuvaa sitä puolueettomasti.

5.

a) Mitä tarkoittaa Suomen taiteen kultakausi?

- Suomen taiteen kultakausi oli ajanjakso vuosina 1880–1910, jolloin Suomessa oli paljon kansainvälisesti merkittäviä taiteilijoita usealta eri taiteen alalta.

b) Minkälainen vaikutus kultakaudella on ollut suomalaisille?

- Kansainvälisesti tunnustetut taiteilijat ja heidän taideteoksensa ovat olleet kansallisen ylpeyden aihe.
- Etenkin kansallisromanttiset aiheet ovat vaikuttaneet kansalliseen identiteettiin.
- Taiteen kultakausi on vahvistanut suomalaista nationalismia.
- Tunnettuja taideteoksia on hyödynnetty myöhemmin eri tarkoituksissa (esim. mainoksissa), koska ne ovat niin tunnettuja.
- Taideteoksia on käytetty myös poliittisiin tarkoituksiin muun muassa venäläistämiskaudella.
- Kauden nimeäminen kultakaudeksi kertoo myös arvostuksesta ja nationalismista.

6. Tutustu Akseli Gallen-Kallelan maalaukseen *Ilmari kyntää kyisen pellon* (1899–1900).

a) Miten maalauksessa kuvataan Venäjää?

- Venäjä kuvataan käärmeeksi. Kuvassa on useita käärmeitä, jotka ovat Venäjän lipun väreissä.
- Käärmeet hyökkäävät hevosen kimppuun. Yksi käärme on kyntäjän jaloissa.

b) Mitä kansallisromanttisia piirteitä teoksessa on?

- Aihe on Kalevalasta ja kertoo Ilmarisen urotyöstä, kun hän kyntää kyisen pellon.
- Ilmari on puettu vaatetukseen, joka voisi kuvata muinaissuomalaista vaatetusta.
- Maatalousaiheinen teos voidaan tulkita kansallisromanttiseksi, koska maatalous oli yksi peruselinkeinoista.